

Mishnah Demai, chapter 5

משנה דמאי פרק ה

(1) If a man bought bread from a baker [who sells in large quantities and therefore has small profit margins (see Demai 2:4)] how should he tithe [the *trumat ma'aser*]? He should take sufficient for the *trumat ma'aser* and for *hallah* and say; A hundredth part of what is here shall be *ma'aser* on this side, and that [an additional nine hundredths parts] which is nearest to it [thereby completing a full ten percent] shall be the rest of the *ma'aser rishon*; that [the 100th part] which I [originally] tithed; shall become the *terumat ma'aser* for the whole; the remainder [at least a 1/48th part] shall be *hallah*, and that which is to the north or south of it shall be *ma'aser sheni* which is exchanged for money.

(2) If a man wished to set apart *terumah* [which is 1/50th or 2%] and *terumat ma'aser* [which is 1/100 or 1%] at one time, he should take one part for every thirty-three and one third parts [i.e., 3%] and say; One hundredth part of that which is here [i.e., the 1% of the total] shall be common produce on this side [i.e., remain temporarily untithed], and the rest [the other 2%] shall be *terumah* for the whole; the hundredth part common produce which is here [i.e., the 1%]

רבנו עובדיה מברטנורא

א הלוקח מן הנחתום. כשהנחתום מוכר במדה גסה, הלוקח ממנו חייב לתקן מה שהוא לוקח, והנחתום פטור. והא דתנן לעיל בפרק ב' שהנחתומים חייבים להפריש כדי שיעור תרומת מעשר וחלה, התם מיירי במוכר במדה דקה שמפני שהוא משתכר הרבה הטילו עליו לעשר, אי נמי מפני התינוקות שלוקחים ממי שמוכר בדקה כדי שלא יאכלו טבלים, הטילו עליו לתקן. מדה גסה ודקה מפורשים לעיל סוף פ"ב: **נוטל כדי תרומת מעשר.** דהיינו אחד ממאה וכדי חלה אחד מארבעים ושמונה ולא שפירשים מן הכבר שלקח מן הנחתום, אלא קובע להם מקום ומניחם מחוברים במקומם: **אחד ממאה ממה שיש כאן.** מכל מה שיש כאן משמע אף עם כדי שיעור חלה שהפריש, עשוי מעשר, ונמצא מפריש מעשר אף מן החלה: **ושאר מעשר.** דהיינו עוד תשעה סמוך לו הרי קבע מקום לכל המעשר, ואותו האחד שקראתי לו שם מעשר תחילה, עשוי תרומת מעשר על התשעה הסמוכים לו: **והשאר חלה.** אחד מארבעים ושמונה שהפירשתי חלה: **ומעשר שני בצפוננו או בדרימו.** קובע לו מקום ואחר כך מחללו ואינו צריך להוסיף חומש: **ב נוטל אחד משלשים ושלש ושליש.** היינו שליש ממאה, וסאה שנוטל יש בהם [צ"ל בה] שלשה שלשים, שנים מהם לתרומה

א הלוקח מן הנחתום, כיצד הוא מעשר. נוטל כדי תרומת מעשר וחלה, ואומר, אחד ממאה ממה שיש כאן, הרי בצד זה מעשר, ושאר מעשר סמוך לו, זה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר עליו, והשאר חלה, ומעשר שני בצפוננו או בדרימו, ומחלל על המעות: **ב הרוצה להפריש תרומה ותרומת מעשר כאחת,** נוטל אחד משלשים ושלש ושליש, ואומר, אחד ממאה ממה שיש כאן,

shall be [part of the] tithe on this side, and that [an additional nine hundredths parts] which is nearest to it [thereby completing a full ten percent] shall be the rest of the tithe; that [1/100th part] which I made [part of the] tithes shall become the *terumat ma'aser* for the whole; [and in the case where he would also like to set aside *hallah*, he adds an additional 1/48th at the outset, repeating the formula above and adds] the remainder shall be *hallah*, and that which is to the north or to the south of it shall be *ma'aser sheni* which is exchanged for money.

(3) If a man bought from a baker [bread of *demai*], he may tithe hot [fresh] bread for cold or cold bread for hot [fresh] bread [something forbidden regarding definite untithed bread, since one must tithe from good quality for good quality], even when they are of various molds [and we don't fear lest the baker purchased some flour baked in one mold from one supplier who tithed, and the flour baking in the other mold from another supplier who didn't tithe, thus resulting in tithing from the obligated in tithes to one which is not, or vice versa]; these are the words of Rabbi Meir. Rabbi Yehudah prohibits it because it may be assumed that

רבנו עובדיה מברטנורא

שהיא תרי ממאה, ואחד לתרומת מעשר, שהיא אחד ממאה, ואומר על אותה סאה שנטל, אחד ממאה שיש כאן בין הכל, דהיינו שלישי אותה סאה: **הרי הוא בצד זה חולין**. פירוש ישאר חולין כמו שהוא עתה בטבלו בצד שני שלישים שעמו, והשאר דהיינו שני שלישים יהיו תרומה על הכל: **מהחולין שיש כאן**. דהיינו השליש שאמרתי עליו שישאר חולין, הרי זה בצד זה מעשר: **ושאר מעשר**. דהיינו עוד תשעה סמוך לשליש זה, אותם עשרה שלישים יהיו מעשר על המאה שלישים. ולא דוקא עשרה אלא מעט פחות כפי המגיע לשנים של תרומה: **זה שעשיתי מעשר**. היינו השליש שקרא עליו שם מעשר תחלה עשוי תרומת מעשר על תשעת השלישים, ולא שלישי שלם אלא חסר דבר מועט ולהכי קאמר מהחולין שיש כאן דמשמע ולא כל החולין. ומתניתין אתיא כאבא אלעזר בן גומל דאמר בסוף פרק כל הגט [לא]. כשם שיש לו לבעל הבית רשות לתרום תרומה גדולה כך יש לו רשות לתרום מעשר, ואיהו נמי שרי להפריש תרומת מעשר באומד בעין יפה בפרק כל המנחות באות מצה. הלכך אותו שלישי שהוא מפריש משלם, אף על פי שהיה ראוי להיות חסר מעט, בעין יפה הוא מפריש ושרי: **ג ומן הצוננת על החמה**. אף על פי שהוא מעשר מן הרע על היפה סבר לה כרבי אלעאי דאמר התרום מן הרע על היפה תרומתו תרומה ובדמאי התירו אפילו לכתחילה: **ואפילו מטפוסים הרבה**. ולא חיישינן שמא אתמול קנה הנחתום תבואה ממי שהוא

הרי זה בצד זה חולין, והשאר תרומה על הכל. ומאה חולין שיש כאן, הרי זה בצד זה מעשר, ושאר מעשר סמוך לו, זה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר עליו והשאר חלה ומעשר שני בצפוננו או בדרומו, ומחלל על המעות: **ג הלוקח מן הנחתום, מעשר מן החמה על הצוננת, ומן הצוננת על החמה, אפילו מטפוסין הרבה, דברי רבי מאיר. רבי**

yesterday's wheat [i.e., the cold bread] was bought from one man [who may have tithed] and today's wheat [i.e., the hot fresh bread] from another man [who did not tithe]. Rabbi Shimon prohibits it [tithing from one mold for the other even when both are fresh, since it is possible that the flour came

יהודה אוסר, שאני אומר, חטים של אמש היו משל אחר, ושל היום היו משל אחר. רבי שמעון אוסר בתרומת מעשר, ומתיר בחלה: ד הלוקח מן הפלטר, מעשר מכל טפוס וטפוס, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, מאחת על הכל. מודה רבי יהודה בלוקח מן המנפול, שהוא מעשר מכל אחד ואחד:

from two suppliers, one of whom tithed] regarding *terumat ma'aser* but permits it in the case of *hallah* [since the obligation to tithe falls on the baker, once he rolls the dough and it has nothing to do with the suppliers].

(4) If a man bought from a bread dealer [i.e., one who buys bread from bakers and resells them] he must tithe every mold [separately; we fear lest the dealer purchased some flour baked in one mold from one supplier who tithed, and the flour baking in the other mold from another supplier who didn't tithe, thus resulting in tithing from the one that is obligated in tithes to one which is not, or vice versa] these are the words of Rabbi Meir. Rabbi Yehudah says; He may tithe from one mold for all of the others. But Rabbi Yehudah agrees that if a man bought from a monopolist, he must tithe every mold [separately, since it is definite that he bought from many different bakers].

רבנו עובדיה מברטנורא

מעשר, והיום ממי שאינו מעשר, ונמצא מפריש מן הפטור על החיוב, דנחתום מחד גברא זבין אף על פי שהוא עושה מדפוסים הרבה: רבי יהודה אוסר. כששניהם של אמש או שניהם של היום, מודה רבי יהודה לרבי מאיר דאפילו מדפוסים הרבה שרי, דלא חייש לדפוסים, אבל אחד של אמש ואחד של היום, אפילו מדפוס אחד אסור שאני אומר וכו': רבי שמעון אוסר בתרומת מעשר. דאפילו שניהם של היום או של אמש, כיון דבשני דפוסים הוא אמרינן מתרי גברי זבין את התבואה, ושמה האחד עישר והאחד לא, ונמצא מפריש מן הפטור על החיוב: ומתיר בחלה. דבחלה כולי עלמא מודו אפילו של אמש בשל היום ואפילו משני דפוסים, דאי נמי מתרי גברי זבין לא חיישינן, שהרי אצל הנחתום מתחייבת בחלה שהוא לגלג את העיסה, והלכה כר' שמעון: ד פלטר. הוא הלוקח מן הנחתומים ככרות הרבה בבת אחת, ומוכר אחר כך בשוק אחד אחד: מעשר מכל דפוס ודפוס דברי רבי מאיר. דסבירא ליה לר' מאיר פלטר מתרי תלתא נחתומים זבין, ואנו אומרים דפוס זה קנה מנחתום אחד והשני מנחתום אחר. ור' יהודה סבר פלטר מחד נחתום זבין, ואף על פי שהם משני דפוסים, כולם מנחתום אחד הן, הלכך אם כולן משל אמש או משל היום, מעשר מאחד על הכל כדן נחתום: מנפול. קונה מן פלטרין הרבה ומוכר לאחרים, וכיון שהוא רגיל לקנות מאנשים הרבה הלוקח

(5) If a man purchased from a poor man; likewise, if a poor man was given slices of bread or pieces of fig-cake, he must tithe every piece [separately; since each piece was received from another person it is possible that one had tithed and the other had not]; but, in the case of dates and dried figs, he may mix them together and take [the tithes from the mixture; this Mishnah

ה הלוקח מן העני, וכן העני שנתנו לו פרוסות פת או פלחי דבלה, מעשר מכל אחד ואחד. ובתמרים ובגרוגרות, בולל ונוטל. אמר רבי יהודה, אימתי. בזמן שהמתנה מרובה, אבל בזמן שהמתנה מועטת, מעשר מכל אחד ואחד: ו הלוקח מן הסיטון וחרו ולקח ממנו שניה, לא יעשר מזה על זה, אפילו מאותו הסוג, אפילו מאותו המין. נאמן הסיטון לומר, משל אחד הם:

maintains that there is intermixture between the two (even when dry) and, as such, in each piece there is a mixture of untithed produce which he is setting aside for other untithed produce]. Rabbi Yehudah says; He may do so only when the poor man was given a large quantity [from a small amount of donors of approximately the same size]; but when the [individual] gifts are [many and] small [and unequal in size] he must tithe each separately [since there may be a majority of untithed produce or vice versa and he is in essence tithing from a majority for a minority or vice versa, which is not permitted because one may be obligated produce and the other not].

(6) If a man bought from a wholesaler [who buys from many different farmers and resells in large quantities] once and then once again, he may not tithe from one [purchase] for the other [since they may originate from two different people one who tithed and the other who didn't], even when both came from the same hamper and both are of the same variety. However, the wholesaler is believed when he states that both came from one person.

רבנו עובדיה מברטנורא

ממנו מעשר על כל אחד ואחד. והלכה כר' יהודה: ה הלוקח מן העני. המחזיר על הפתחים: פלחי דבילה. חתיכות של דבילה: בולל ונוטל. דורס התמרים או הגרוגרות ומערבן יחד וכן נבללים ומתערבים ונמצא מפריש מן החיוב על החיוב דקסבר יש בלילה בדבר היבש, אבל פרוסות של לחם ופלחי דבילה אין נבללין, ואתי לאפרושי מן הפטור על החיוב: בזמן שהמתנה מרובה. בזמן שהכל נותנין מתנה מרובה שכל המתנות שוות, אז מועלת בלילה: אבל בזמן שהמתנה מועטת. כלומר, שמתנה אחת מעוטה מחברתה לא מהניא בלילה, דדלמא כל חד וחד לא מתרמי דידיה, וחיישינן שמא מן הרוב מפריש על המועט, כך נראה פירוש משנה זו בירושלמי: ו סיטון. סוחר הלוקח תבואה מבעלי בתים הרבה ביחד ומוכר לאחרים במדה גסה: לא יעשר מזה על זה. דשמא מה שלקח ממנו בשניה מאדם אחר קנאו, ואתי לאפרושי מן הפטור על החיוב: ואפילו מאותו הסוג. כלומר מאותה קופה, ודומה לו במסכת כלים (פס"ו מ"ג), הסוגים הגדולים: ואפילו מאותו המין. דשניהם

(7) If a man purchased from a landowner once and then once again, he may tithe from one [purchase] for the other, even when they came from two baskets and even from two towns [since it comes from the same owner, it is likely that they are both tithed or both not tithed in which case, he is now tithing]. If a farmer sold vegetables in the market, [the purchaser] may tithe from one [lot of vegetables] for all [the other lots] if they were [all] brought to the farmer from his own gardens; but [if they were brought] from other gardens, the purchaser must tithe each lot separately.

(8) If a man bought untithed produce from two places [i.e., the sellers told him that the produce was not tithed] he may tithe from one for the other. Although they have permitted [this, nevertheless,] one may not sell untithed produce except in the case of a necessity [where tithed produce fell into untithed produce which, subsequently, can only be tithed from another batch (because if one removes from the same batch, perhaps he is removing the previously tithed produce), and if he does not have another batch; in the case where he sells to a *haver* the Rabbis allowed him to sell the produce and notify him].

(9) Tithes may be taken from produce [bought] from an Israelite for produce [bought] from an idol worshipper and from produce [bought] from an idol worshipper for produce [bought] from an Israelite. [This Mishnah is according to Rabbi Meir who holds that an idol worshipper cannot by his possession remove the holiness of the Land in Israel, and therefore does not free produce purchased from an idol worshipper from the obligation of tithes; the *halachah*,

רבנו עובדיה מברטנורא

שחמתית או שניהם לבנה. ואם אמר הסיטון דמאדם אחד קנה נאמן: ז מעשר מזה על זה. דכולו מעושר או כולו אינו מעושר, ובלבד שיהיה ממין אחד, ובתוך שנתו. שאין תורמין משל שנה זו על של שנה אחרת: ומגנות אחרות מעשר מכל אחד ואחד. דבעלי הגנות שמא זה עישר וזה לא עישר: ח משני מקומות. ששני המוכרים הודיעוהו שהוא טבל: אלא לצורך. כגון שנתערב לחבירו חולין מועטין בטבל מרובה שאין לטבל זה תקנה עד שיעשר עליו ממקום אחר. ודוקא לחבר מותר למכור טבל אבל לא לעם הארץ. ועם הארץ שנתערב לו חולין בטבל כיצד הוא עושה, הולך אצל חבר והוא לוקח לו טבל ממקום אחר ומעשר לו: ט משל ישראל על של נכרי. האי תנא סבר אין

however, does not follow Rabbi Meir, and an idol worshipper through his possession, does remove the produce from being subject to tithes.] [Tithes may be taken] from produce [bought] from an Israelite for produce [bought] from *Kutim*, and from produce

כותים, משל כותים על של כותים. רבי אֵלִיעֶזֶר אוֹסֵר מִשָּׁל כּוֹתִים עַל שֶׁל כּוֹתִים: ' עֲצִיץ נְקוּב, הֲרִי זֶה כְּאָרֶץ. תָּרַם מֵהָאָרֶץ עַל עֲצִיץ נְקוּב, מֵעֲצִיץ נְקוּב עַל הָאָרֶץ, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. מִשְׁאֵינוֹ נְקוּב עַל הַנְּקוּב, תְּרוּמָה וַיְחֻזֵר וַיִּתְּרַם. מִן הַנְּקוּב עַל שְׂאֵינוֹ

[bought] from *Kutim* for produce [bought] from [other] *Kutim*. [Although *Kutim* won't eat untithed produce, they definitely sell untithed produce to others.] Rabbi Eliezer prohibits [the tithing] from produce [bought] from *Kutim* for produce [bought] from [other] *Kutim*, [because it is possible that one of them tithed, intending to eat it himself and then decided to sell it instead].

(10) A flower pot with a hole in the bottom is considered like the soil [itself, and its fruit are Biblically obligated in tithing]. [Therefore] if a man gave *terumah* from [produce grown in] the soil for [produce grown in] a perforated pot, or from [produce grown in] a perforated pot for [produce grown in] the soil, the *terumah* is valid. [If he gave *terumah*] from [produce grown in] a pot that was not perforated for [produce grown in] a pot that was perforated, [once he designated it as *terumah* it becomes] *terumah* [by Rabbinic decree and he gives it to the priest], but he must give *terumah* again [since Biblically, the produce from the pot that was not perforated has no obligation of tithing]. [If he gave *terumah*] from [produce grown in] a perforated pot for [produce grown in] a pot which was not perforated, [Rabbinically, it becomes] *terumah*, but the *terumah* may not

רבנו עובדיה מברטנורא

קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מן המעשר, ורבי מאיר היא, ואינה הלכה, דקיימא לן יש קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מן המעשר, דכתיב (ויקרא כה) והארץ לא תמכר לצמיתות, הא אם נמכר צמותה היא. **על של כותים.** פירות הכותים ודאי טבל מוכרין אותן, דאע"פ דכשאוכלין פירותיהן עשורי מעשרין, כשמוכרין אינן מעשרין, דלא חיישי על לפני עור לא תתן מכשול: ר"א אוסר משל כותים **על של כותים.** דזמנין דמעשר נפשיה ונמלך ומוכרו, ושמא האחד מעושר והאחד לא, ונמצא מפריש מן הפטור על החיוב, ובזמן הזה הכותים עשאו כנכרים גמורים לכל דבריהם: ' **עצץ נקוב.** כלי שמשמין בתוכו עפר וזורעים בו, אם נקוב כדי שרש קטן שהוא פחות מכזית, הרי הוא כארץ ופירותיו טבל גמור דאורייתא: **תרם מן הארץ.** אפילו לכתחלה נמי מצי לתרום ומשום סיפא נקט לשון דיעבד: **תרומה ויחזור ויתרום.** דמן הפטור על החיוב הפריש ולא תרומה היא הלכך יחזור ויתרום, ומכל מקום כיון שקרא לה שם תרומה נותנה לכהן דלא ליתי לזלוולי בתרומה, ואין צריך להוציא עליה תרומות ומעשרות כמו בסיפא, משום דמדאורייתא לאו טבל הוא, אבל מן הנקוב על

be eaten [by the priest] unless he first gives *terumah* and tithes for it again [since it had grown in a perforated pot, it is obligated in *terumah*, Biblically, and the previous *terumah* involved setting aside something obligated for

נקוב, תְּרוּמָה, וְלֹא תֹאכַל עַד שְׂיוּצִיא עָלֶיהָ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת: יֵאָמְרוּ מִן הַדְּמַאי עַל הַדְּמַאי, מִדְּמַאי עַל הַדְּמַאי, תְּרוּמָה וַיִּחְזֹר וַיִּתְּרֵם. מִן הַדְּמַאי עַל הַדְּמַאי, תְּרוּמָה, וְלֹא תֹאכַל עַד שְׂיוּצִיא עָלֶיהָ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת:

something not obligated, which has no Biblical validity].

(11) If one gave *terumah* from [produce of] *demai* for [other produce of] *demai*, or from [produce of] *demai* for [produce] which was definitely untithed, [this becomes] *terumah* [since it is possible that none of the *demai* was previously tithed], but he must give *terumah* again [because in either case it is also possible that one of them had been previously tithed, thereby invalidating the setting aside of *terumah*]. [If he gave *terumah*] from [produce] which was definitely untithed for [produce of] *demai*, [Rabbinically, this becomes] *terumah* [as above], but it may not be eaten [by the priest] unless he [the priest] first gives *terumah* and tithes for it again.

רבנו עובדיה מברטנורא

שאינו נקוב דמן החיוב על הפטור הפריש התרומה, הוּיָא טַבַּל דְּאִוְרִייתָא, הַלְכָךְ לֹא יֵאָכַל עַד שְׂיוּצִיא עָלֶיהָ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת: יֵאָמְרוּ מִן הַדְּמַאי עַל הַדְּמַאי. דְּלִמָּא הֵיאּוּ מַעוּשָׁר וְהֵיאּוּ לֹא מַעוּשָׁר: תְּרוּמָה. וְאִין צְרִיךְ לְתַקַּן אֶת הַתְּרוּמָה, כִּיּוֹן דְּסַפֵּק הוּא וְרוּב עַמֵּי הָאָרֶץ מַעֲשִׂיִם הֵן: מִן הַדְּמַאי עַל הַדְּמַאי תְּרוּמָה וְלֹא תֹאכַל. דְּהוּי דוּמֵיא דְּמַפְרִישׁ מִן הַנְּקוּב עַל שְׂאִינּוּ נְקוּב מִן הַחֵיּוּב עַל הַפְּטוֹר, שְׂאֵם הַדְּמַאי מַעוּשָׁר נִמְצָאֵת הַתְּרוּמָה טַבַּל דְּאִוְרִייתָא, הַלְכָךְ לֹא תֹאכַל: